

silnější vazbu na stáří stromů než na jejich velikost. Dalším objevem je vliv disturbancí – přirozená narušení, jako jsou vichřice nebo kůrovcové kalamity, podporují nejen strukturální pestrost lesa, ale vytvářejí široké spektrum mikrostanovišť, která se v čase i prostoru neustále proměňují. Ačkoli je rozmanitost těchto stanovišť v přirozených lesích obecně vysoká, jejich výskyt může být na malých územích velmi proměnlivý. To zdůrazňuje důležitost ochrany souvislých lesních ploch a zároveň potřebu zohlednit lokální podmínky při studiu i ochraně biodiverzity.

Jak s nálezy pracujeme a k čemu poslouží?

Jak jsme zmínili výše, zapojení široké veřejnosti umožňuje sběr dat o biotopových stromech v mnoha typech prostředí, které pokrývají prakticky celé území ČR. Jen ve zlozku území probíhá sběr dat systematicky, kdy je cílem zaznamenat všechny biotopové stromy (či s určitou vlastností – např. doupné stromy). Většina záznamů jsou víceméně náhodné nálezy. Proto je výpovědní hodnota těchto dat limitovaná. Jakkoli víme, že v některých regionech jsou biotopové stromy vzácné, přece jen je zřejmé, že i v těchto oblastech je jich v databázi podchycena pouze malá část. Tak tomu bude do určité míry vždy, kdy záznamy pro větší území nebudou úplné. To je neodmyslitelným nedostatkem takto sbíraných

dat, který do jisté míry omezuje způsob vyhodnocení a interpretace.

Znamená to tedy, že biotopové stromy náhodně zaznamenávané dobrovolníky nám nemohou pomoci zodpovědět otázky týkající se rozšíření, kvality a ochrany těchto stromů? To rozhodně ne. Již nyní, s nízkým počtem záznamů, jsme díky veřejnosti schopni získat informace o mnoha takových stromech s výjimečnými vlastnostmi. Patří k nim např. velmi staré exempláře méně častých druhů přimíšených dřevin (typicky jilmů), jejichž mikrostanoviště jsou příhodná pro řadu druhů lišejníků, hub i hmyzu. Tyto výjimečné stromy se přitom mnohdy „ukrývají“ v lesních porostech, kde unikají pozornosti a při obnovních těžbách jim hrozí zánik. Některé z nich mají regionální význam, neboť jsou v daném stáří a s vyvinutými mikrostanovišti v daném regionu ojedinělé. A právě takové stromy mohou dobrovolníci podchytnout.

Jak aplikace funguje?

Aplikace Lesodiverzita je dostupná pro všechny uživatele chytrých telefonů, a to bez nutnosti registrace. Tu ale doporučujeme uživatelům zastupujícím ochrannářské a lesnické instituce nebo školy a univerzity. Po registraci je výhodou možnost přihlásit se do mobilní aplikace i webového portálu Lesodiverzita.cz a tvořit si vlastní seznam biotopových stromů (na webu po

přihlášení v záložce Moje stromy) a také je zpětně upravovat i mazat. Registrace institucionálních uživatelů, kompetentních odborníků, nám pomáhá s procesem hodnocení relevance zmapovaných biotopových stromů a následnou analýzou většího souboru dat.

Co se týče používání aplikace, podle ohlasů je intuitivní a jednoduchá, proces uložení nezabere více než několik minut, přičemž časově nejnáročnější je důkladná prohlídka stromu a správné určení typu a počtu mikrostanovišť. S obrázkovým katalogem, který je v aplikaci k dispozici (viz např. obr. 1), to však není problém. Kromě pro nás zásadních mikrostanovišť uživatel zaměřuje pozici stromu, vkládá fotografii nebo fotografie stromu, jeho obvod/průměr a výšku, určuje druh a uvádí, zda jde o strom živý, nebo mrtvý. Pokud chce k svému nálezu uvést více informací, může tak učinit do poznámky. Podrobný popis práce s aplikací najdete na webu Živy.

Doufáme, že jsou pro veřejnost naše informace přínosem a těšíme se na další nálezy.

Spoluautoři: Jan Hofmeister, Radek Bače a Daniel Kozák

Ukázky z aplikace i další obr. uvádíme na webové stránce Živy.

Richard Koritta

Nález jedovatce kořenujícího v pražské přírodní památce Petřín

Jedovatec kořenující (*Toxicodendron radicans*), často uváděný také pod jménem škumpovník kořenující nebo starším názvem škumpa jedovatá (*Rhus radicans*), je u nás velice vzácně pěstovaný okrasný keř z čeledi ledvinovnickovitých (*Anacardiaceae*). Pochází z východní části Severní Ameriky (od Kanady po Texas), kde je znám pod názvem Poison Ivy. Důvodem jeho vysoce omezeného pěstování v České republice nejsou žádné zvláštní nároky, ale značná nebezpečnost celé rostliny – již pouhý kontakt s pokožkou může vyvolat vážné příznaky otravy. U nás byl tento druh doposud zaznamenán pouze v zámeckém parku Krásný Dvůr, teprve v posledních letech je uváděn ze zámeckých parků v Oldřišově na Opavsku a v Chotěbuzi, kde mu s ohledem na zdraví dětí byla věnována náležitá pozornost a nyní se tam nejspíše již nevyskytuje. O to zajímavější je loňský pražský nález v přírodní památce Petřín na lokalitě Petřínské skalky, kde jsem si poměrně mohutného porostu jedovatce všiml při sestupu na jeden z pískovcových skalních bloků.

Jedovatec kořenující se přirozeně vyskytuje již v celé Severní Americe, na Bahamách, Bermudách a v Guatemale, byl však zavlečen i do Číny, na Tchaj-wan,

1 Porost jedovatce kořenujícího (*Toxicodendron radicans*) na pískovcovém skalním bloku v Petřínských skalkách. Začátek srpna 2024. Foto R. Koritta

Kurilské ostrovy a Sachalin. V Evropě byl první adventivní výskyt dokladován r. 2009 v bavorském Dachau a r. 2016 v rakouském Štýrském Hradci.

Keř se vyznačuje poléhavými a kořenujícími, hnědě plstnatými větvemi a dlouze řapíkatými, trojčetnými listy s 5–12 cm velkými, široce vejčitými, celokrajnými lístky. Tím se liší od příbuzného jedovatce dubolistého (*T. quercifolium*), který má listy 3–7laločné, vejčité kosočtverečné, na rubu pýřité. Dvoudomé květy v úžlabních, chlupatých latách jsou bělavě zelenavé. Plodem jsou bělavé žlutavé kulovité peckovíčky o průměru 5–6 mm.

Místo nálezu jedovatce kořenujícího na Petřínských skalkách se nachází přibližně 300 m od vstupu do komplexu petřínských zahrad z areálu strahovských kolejí, v pískovcovém skalním městečku v horní části Kinského zahrady. Roste zde v zářezu dvou skalních bloků, přičemž svými plazivými větvemi s přičepivými kořínky začíná obsazovat další (obr. 1). V době mé návštěvy, začátkem srpna 2024, měl keř přibližně 7 fertálních větví se zralými plody. Na místě bylo i několik mladých semenáčků.

Jak bylo zmíněno v úvodu, jde o nebezpečnou dřevinu – obsahuje těkavou silici urushiol, která již v malém množství může na pokožce většiny lidí způsobit svědění a tvorbu obtížně hojitelných puchýřů. Proto bych chtěl vyzvat vědecké pracovníky, ochránce přírody i případně zdravotníky z regionu hlavního města Prahy, aby věnovali místu s výskytem jedovatce dostatečnou pozornost.

Použitá literatura uvedena na webu Živy.